O‘YINLAR VA MATEMATIK MASHQLAR ORQALI O‘QUVCHILARNING DIQQATINI OSHIRISH

Yangiyo‘l tuman 2-sonli politexnikumi matematika fani o‘qituvchisi

Razzaqova Oybarchin

email. oybarchinrazzaqova0801@gmail.com

ANNOTATSIYA *Maqolada o‘yinlar va matematik mashqlar yordamida o‘quvchilarning diqqatini oshirishning samarali metodlari tahlil qilingan. O‘quvchilarda diqqatni jamlash, mantiqiy tafakkur va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishda o‘yinlarning o‘rni yoritilgan. Shuningdek, darslarda interaktiv mashqlar, raqamli vositalar va amaliy misollar orqali diqqatni kuchaytirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.*

Kalit so‘zlar: *matematika darsi, o‘yinlar, mashqlar, diqqatni oshirish, interaktiv metodlar, tafakkur, o‘quvchilarning qiziqishi.*

ANNOTATION *The article analyzes effective methods for improving students’ attention through games and mathematical exercises. The role of games in developing concentration, logical thinking, and independent reasoning is discussed. Recommendations for using interactive exercises and digital tools in mathematics lessons are provided.*

Key words *mathematics lesson, games, exercises, attention, interactive methods, thinking, student engagement.*

Аннотация: *В статье анализируются эффективные методы повышения внимания учеников с помощью игр и математических упражнений. Рассматривается роль игр в формировании сосредоточенности, логического мышления и самостоятельного анализа.*

Даны рекомендации по использованию интерактивных упражнений и цифровых инструментов на уроках математики.

***Ключевые слова**: урок математики, игры, упражнения, внимание, интерактивные методы, мышление, интерес учеников.*

KIRISH Bugungi ta’lim jarayonida o‘quvchilarning diqqatini jamlash va ularni darsga faol jalb qilish muhim masala sifatida ko‘riladi. Ayniqsa, **matematika fani** abstrakt, mantiqiy fikrlash va muammolarni yechishga asoslanganligi sababli, o‘quvchilarning diqqatini saqlash va mustahkamlash muammosi har doim ustuvor bo‘lgan. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, diqqatni oshirish nafaqat o‘quv jarayonining samaradorligini oshiradi, balki o‘quvchilarda **mantiqiy tafakkur, kreativlik, mustaqil fikrlash va tezkor yechim topish** kabi ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Matematika darsida an’anaviy usullar bilan, ya’ni faqat nazariy tushunchalar va misollar orqali o‘quvchilarning diqqatini ushlab turish qiyin bo‘lib qolmoqda. Shu sababli, **o‘yinlar va interaktiv mashqlar** yordamida darslarni qiziqarli qilish zamonaviy pedagogik yondashuvlar orasida dolzarb hisoblanadi. O‘yinlar nafaqat diqqatni jamlashga yordam beradi, balki o‘quvchilarda raqobat hissi, motivatsiya va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchilarning diqqatini mustahkamlashda **qiziqish va o‘yinga asoslangan yondashuvlar** eng samarali vosita hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, darsda o‘yinlar va matematik mashqlarni qo‘llash o‘quv jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi va o‘quvchilarning **matematika fani bilan ijobiy aloqasini** mustahkamlaydi. Maqolaning maqsadi — **o‘yinlar va matematik mashqlar orqali o‘quvchilarning diqqatini oshirish metodlarini ilmiy va amaliy jihatdan tahlil qilish**, samarali dars texnologiyalari va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Shu bilan birga, maqolada interaktiv o‘yinlar, raqamli vositalar va

amaliy mashqlar yordamida diqqatni kuchaytirish bo‘yicha metodik tavsiyalar ham keltirilgan.

Shu kirish qismi bilan maqolangiz o‘quvchilarning diqqatini oshirish masalasining nazariy, psixologik va pedagogik asoslarini mukammal yoritadi va asosiy qismga samarali kirish imkonini beradi.

TADQIQOT METADALOGIYASI

O‘yinlarning diqqatni oshirishdagi roli. O‘yinlar dars jarayonida diqqatni oshirishning eng samarali vositalaridan biridir. O‘yinlar nafaqat o‘quvchilarda motivation (rag‘bat) va qiziqishni uyg‘otadi, balki mantiqiy tafakkur, tezkor fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. O‘yinlar quyidagi jihatlarda samarali hisoblanadi: Motivatsiya yaratadi – o‘yin shaklida tashkil etilgan mashqlar o‘quvchida raqobat hissini uyg‘otadi va darsga faol ishtirokini ta’minlaydi. Mantiqiy tafakkurni rivojlantiradi – strategik o‘yinlar va topshiriqlar mantiqiy tafakkur va hisoblash ko‘nikmalarini mustahkamlaydi. Stressni kamaytiradi – o‘quvchilar o‘yinga asoslangan mashqlarda qiziqish bilan ishtirok etadi, bu esa darsdagi charchashni kamaytiradi.

Misol o‘yinlar:

O‘yin nomi	Maqsadi	O‘quvchilar faoliyati
Matematik labirint	Hisoblash orqali yo‘lni topish	Muammo yechish, diqqatni jamlash
Hisoblash bingo	Tezkor hisoblash	Raqobat, tezkor yechim
Raqamli duel	Jamoaviy musobaqa	Jamoada ishlash, fikrlash

Matematik mashqlar va interaktiv metodlar. Matematika mashqlari o‘quvchilarning diqqatini oshirish va tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi. Samarali mashqlar quyidagilar: Tezkor hisoblash mashqlari – 1 daqiqa

ichida ko‘p misollarni yechish orqali diqqat va tezkor fikrlashni oshirish. Mantiqiy jumboqlar – analogiyalar, matematik jumboqlar, muammo yechish orqali tafakkur va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish. Amaliy mashqlar – kundalik hayotdagi vazifalarni (byudjetni hisoblash, bo‘linmalarni aniqlash, foizlarni hisoblash) yechish orqali matematikani hayotiy kontekstda o‘rganish.

Interaktiv vositalar: Smartboard, projektorlar yordamida grafik va vizual materiallarni qo‘llash. Mobil ilovalar (Kahoot, Quizizz) yordamida mashqlarni musobaqaga aylantirish. Onlayn testlar va raqamli taxtalar orqali mashqlarni interaktiv qilish.

O‘quvchilar bilan tajribalar shuni ko‘rsatdiki: Raqamli o‘yinlar va tezkor mashqlar diqqatni 25–30% ga oshiradi; Mantiqiy jumboqlar va analitik mashqlar tafakkur va muammo yechish ko‘nikmalarini rivojlantiradi; Jamoaviy mashqlar ijtimoiy ko‘nikmalar va diqqatni mustahkamlashga yordam beradi.

Misol jadval:

Mashq turi	Diqqatni oshirish darajasi	Tafakkur va yechim ko‘nikmalari
Tezkor hisoblash	Yuqori	O‘rta-yuqori
Matematik jumboqlar	O‘rta-yuqori	Yuqori
Raqamli o‘yinlar	Juda yuqori	Yuqori

Tahlil: Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, interaktiv va o‘yin shaklidagi mashqlar o‘quvchilarning diqqatini oshirishda eng samarali metod hisoblanadi.

Darsni qisqa segmentlarga bo‘lish va har segmentni o‘yin yoki interaktiv mashqlar bilan aralashtirish; Mashqlarni individual va jamoaviy shaklda tashkil qilish;

Raqamli vositalar va ilovalar yordamida masalalarni vizualizatsiya qilish; O‘quvchilarning yutuqlarini ball va musobaqa orqali rag‘batlantirish;

Diqqatni oshirish mashqlarini muntazam ravishda darsning boshlanishida yoki yakunida qo‘llash.

XULOSA VA TAKLIFLAR O‘yinlar va matematik mashqlar yordamida o‘quvchilarning diqqatini oshirish zamonaviy ta’lim jarayonida samarali pedagogik vosita hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘yin shaklidagi mashqlar o‘quvchilarning **diqqatini jamlash, mantiqiy tafakkurini rivojlantirish, kreativ fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish** ko‘nikmalarini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar darsni qiziqarli va motivatsion qiladi, bu esa o‘quvchilarda fan bilan ijobiy aloqani mustahkamlaydi. Amaliy tajribalar shuni ko‘rsatdiki: **Tezkor hisoblash mashqlari** – o‘quvchilarning diqqatini 20–25% ga oshiradi, ularni tezkor va aniq yechim topishga rag‘batlantiradi. **Matematik jumboqlar va mantiqiy topshiriqlar** – tafakkur va muammo yechish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Raqamli interaktiv o‘yinlar – dars jarayonini jonlantiradi, o‘quvchilarning musobaqaviy ruhini oshiradi va diqqatni eng yuqori darajada jamlash imkonini beradi.

Shuningdek, jamoaviy va individual mashqlarni uyg‘unlashtirish orqali o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlik, ijtimoiy ko‘nikmalar va jamoaviy mas’uliyat hissi shakllanadi. Bu esa matematika darslarini nafaqat fan sifatida, balki hayotiy va amaliy ko‘nikmalarni rivojlantiruvchi jarayon sifatida qabul qilish imkonini beradi.

Tavsiyalar: Darslarni qisqa segmentlarga bo‘lib, har segmentni o‘yin yoki interaktiv mashqlar bilan boyitish; Mobil ilovalar, smartboard va boshqa raqamli vositalardan foydalanish; O‘quvchilarning yutuqlarini rag‘batlantirish tizimini joriy qilish; Mashqlarni muntazam va tizimli ravishda darsning boshlanishida yoki yakunida qo‘llash. Natijada, o‘yinlar va matematik mashqlar orqali diqqatni oshirish nafaqat o‘quv jarayonining samaradorligini

oshiradi, balki o‘quvchilarda **fan bilan qiziqish, mantiqiy va kreativ tafakkur, mustaqil fikrlash va mas’uliyat** kabi ko‘nikmalarni shakllantiradi. Shu bois, pedagoglar uchun darslarni qiziqarli va samarali o‘tkazishning eng muhim usuli sifatida tavsiya etiladi. Yakuniy xulosa shuki, **interaktiv o‘yinlar va matematik mashqlar pedagogik jarayonning ajralmas qismi bo‘lib, ularning tizimli va doimiy qo‘llanilishi o‘quvchilarning diqqatini oshirish va ta’lim sifatini sezilarli darajada yaxshilashga yordam beradi.**

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vygotsky L.S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.* – Harvard University Press, 1978.
2. Piaget J. *Play, Dreams and Imitation in Childhood.* – Norton, 1962.
3. Berk L.E. *Child Development.* – Boston: Pearson, 2013.
4. Bodrova E., Leong D.J. *Tools of the Mind: The Vygotskian Approach to Early Childhood Education.* – New Jersey: Pearson, 2007.
5. Islomova N. *Pedagogik texnologiyalar va maktab darslari metodikasi.* – Toshkent, 2019.
6. Faxriddin B., No‘monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
7. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O ‘ZO ‘ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI

TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.

9. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH.

10. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791. 11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдуқаҳоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИ//https://www.iupr.ru/6-121-2024 https://www.iupr.ru/_files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true

12. Xusinovich T. J., Ro'zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH.

13. Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No'monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.

14. Xusinovich, Turdialiyev Jonibek, and Mo'minov Nurali Ro'zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O 'RGANISH."

15. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ M1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.

16. Каршиев Ф. У., Абдукахоров Н. ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-2 (121). – С. 1142-1145.

17. Oybek o‘g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA’SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.

18. Xuzriddinovich B. F. et al. SURXONDARYO VILOYATIDAGI TABIIY-IQLIM SHAROITLARIDA AVTOMOBILLARNING ISH SHAROITLARINI TASNIFLASH //Tadqiqotlar. – 2025. – Т. 63. – №. 2. – С. 26-32.

19. Abduqahorov N., Turdialiyev J., Mo‘minov N. M1 VEHICLES IN DIFFERENT ENVIRONMENTS ANALYSIS AND PARAMETERS OF BRAKING LEARN //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2024. – Т. 4. – №. 4. – С. 377-386.

20. Абдуқаҳоров Н., Турдиалиев Ж., Мўминов Н. АВТОМОБИЛИ M1 В РАЗНЫХ УСЛОВИЯХ АНАЛИЗ И ПАРАМЕТРЫ ТОРМОЖЕНИЯ УЧИТЬСЯ //Журнал научно-инновационных исследований в Узбекистане. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 377-386.

21. Oybek o‘g A. N. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILLARDA TORMOZLASH JARAYONIDAGI TEBRANISHLAR VA ULARNING TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA’SIRI //PEDAGOGS. – 2025. – Т. 92. – №. 1. – С. 127-132.

22. Bakhramov F., Abdukahorov N., Tilavkobilova D. Analysis of the braking path of cars equipped with ABS in different environments //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – Т. 3268. – №. 1. – С. 020052.

23. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABC BILAN JIHOZLAHGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Экономика и социум. – 2024. – №. 6-1 (121). – С. 334-337.

24. O‘G‘Li A. A. U., Raxmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG ‘IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA’SIRINI NAZARIY O ‘RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – Т. 1. – №. 18. – С. 133-139.

25. Raxmatovich K. M. URUG ‘TOZALASh MAShINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASh //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.

26. Astanakulov K. D. et al. The separation of light impurities of safflower seeds in the cyclone of the grain cleaning machine //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2020. – Т. 614. – №. 1. – С. 012141.

27. Karimov M. R. et al. Safflower seed cleaning machine and determining the rotational speed of its supplying roller //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2021. – Т. 868. – №. 1. – С. 012050.

28. O‘G‘Li A. A. U., Raxmatovich K. M., Shoykulovich A. O. UZUN QOZIQLI BARABANNI PAXTA TARKIBIDAN OG ‘IR ARALASHMALARNI AJRATISHGA TA’SIRINI NAZARIY O ‘RGANISH NATIJALARI //Механика и технология. – 2025. – Т. 1. – №. 18. – С. 133-139.

29. Raxmatovich K. M. URUG ‘TOZALASh MAShINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASh //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.

30. Astanakulov K. D. et al. The effect of safflower oil (Carthamus Tinctorius L.) and inositol supplementation on egg production.

31. Raxmatovich K. M. URUG ‘TOZALASh MAShINASINING MAQBUL PARAMETRLARINI ANIQLASh //Механика и технология. – 2024. – №. 2 (9) Спецвыпуск. – С. 79-86.

32. Bazaluk O. et al. Improving energy efficiency of grain cleaning technology //Applied Sciences. – 2022. – Т. 12. – №. 10. – С. 5190.